

Dariusz Lipiec

"Katholizität im Kommen :
katholische Identität und
gegenwärtige
Veränderungsprozesse", red. Claude
Ozankom, Regensburg 2011 :
[recenzja]

Collectanea Theologica 83/3, 221-224

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

rozdziałów: jest ich pięć, a na każdy składają się po trzy paragrafy, co sprawia, że konstrukcja książki jest niezwykle konsekwentna i „elegancka”. Monografia stanowi doniosły i unikatowy wkład w naukowe badania nad Księgą Ezechiela – i to nie tylko w perspektywie polskiej, lecz, mimo że *Slavica non leguntur*, także w perspektywie europejskiej i światowej. W ten sposób W. Pikor plasuje się w ścisłej czołówce najlepszych znawców i badaczy tej starotestamentowej księgi. Jego studium historyczno-teologiczne roli ziemi w przymierzu Boga z Izraelem w świetle Księgi Ezechiela wyznacza standardy udanej i owocnej pracy nad Biblią, podjętej ze znanstwem i godną podziwu erudycją oraz uwieńczonej pełnym sukcesem.

ks. Waldemar Chrostowski, Warszawa

Claude OZANKOM (red.), *Katholizität im Kommen. Katholische Identität und gegenwärtige Veränderungsprozesse*, Verlag Friedrich Pustet, Regensburg 2011, ss. 143.

II Sobór Watykański szerzej otworzył Kościół na rzeczywistość ziemską. Większa orientacja ku rzeczywistości doczesnej spowodowała zmiany w świadomości katolików, zwłaszcza na Zachodzie, bardziej zaangażowanych w rozwój gospodarczy i kulturalny społeczeństw, w których żyją. Zmiany, jakie dokonują się we współczesnym świecie, a szczególnie procesy globalizacyjne, skłaniają do stawiania pytań dotyczących tożsamości współczesnych katolików: Czy zaangażowanie Kościoła w rzeczywistość doczesną powodują zmianę tożsamości religijnej? W jaki sposób „katolickość” konkretyzuje się w coraz bardziej zlaicyzowanych krajach Zachodu, a jak w rozwija się w Azji, Afryce czy Ameryce Południowej, mających odmienne uwarunkowania kulturowe? Czy i w jakim stopniu zmienia się tożsamość chrześcijańska katolików? W jaki sposób Kościół postrzega siebie w dobie zmian globalizacyjnych? Na te i podobne pytania starają się udzielić odpowiedzi autorzy pracy zbiorowej zatytułowanej *Katholizität im Kommen. Katholische Identität und gegenwärtige Veränderungsprozesse*. Jej redaktorem jest prof. Claude O z a n k o m, urodzony w Kongo teolog fundamentalista, ekumenista i pedagog religii, dziekan Wydziału Teologii Katolickiej uniwersytetu w Bonn.

Książkę otwiera tekst *Die Zukunft des Katholizismus in Westeuropa. Thesen mit Illustrationen*, którego autorem jest prof. Paul M. Z u l e h n e r, znany pastoraalista wiedeński. W artykule została poddana analizie aktualna sytuacja religijna w krajach Europy Zachodniej. Według autora, nastąpiło „ubarwienie” zachod-

nich społeczeństw, w których – obok chrześcijan – żyją niewierzący i wierzący przedstawiciele bliżej nieokreślonych, „prywatnych” kultów i duchowości. Autor wskazuje także na konsekwencje tego zjawiska i poszukuje nań odpowiedzi dla Kościoła.

Georg S c h ö l l g e n, profesor historii Kościoła i patrologii na uniwersytecie w Bonn, jest autorem artykułu zatytułowanego *Der römische und die anderen Bischöfe. Einheit und Konstruktion von Verbindlichkeit in der Frühzeit der Kirche*. Odpowiada na pytanie dotyczące pozycji biskupa Rzymu w Kościele powszechnym i jego roli w posłudze na rzecz jedności eklezjalnej. Problematykę relacji Kościoła do świata w ujęciu historycznym przedstawiła Gisela M u s c h i o l w artykule *Das Zweite Vaticanum als Beginn des weltkirchlichen Zeitalters? Eine theologische These auf dem historischen Prüfstand*. Autorka, profesor historii Kościoła w średniowieczu i Kościoła współczesnego, jest zdania, że można mówić o „Kościele światowym” na długo przed II Soborem Watykańskim. Karl-Heinz M e n k e, profesor teologii dogmatycznej i były dziekan Wydziału Teologii na uniwersytecie w Bonn, jest autorem artykułu *Das Verhältnis zwischen Welt- und Ortskirche*. Autor podejmuje problem chronologicznego i logicznego prymatu Kościoła uniwersalnego wobec Kościoła lokalnego oraz napięcia między jednością i wielością w Kościele. Centralizm Kościoła z perspektywy prawnokanonicznej ukazuje Norbert L ü d e c k e w artykule *Globales Kirchenrecht – Chance des Katholischen?* Autor, profesor prawa kanonicznego na uniwersytecie w Bonn, pisze o roli papieża jako głowy scentralizowanego Kościoła w jego posłannictwie misyjnym i propagowaniu katolicyzmu. O znaczeniu katolicyzmu traktuje artykuł *Im Raum der Differenzen. Marginalie einer Theologie des Katholischen*, którego autorem jest Gregor Maria H o f f, profesor teologii fundamentalnej i ekumenicznej na uniwersytecie w Salzburgu. Problematykę poszukiwania tożsamości chrześcijańskiej w działalności misyjnej Kościoła podejmuje Michael S i e v e r n i c h SJ, pastoralista z Frankfurtu nad Menem, w artykule *Ist „Mission” eurozentrisch? Missionstheologische Perspektiven*. Hadwig M ü l l e r jest autorką artykułu *Folgenreiche Katholizität. Anstoß aus einer brasilianischen Ortskirche – Gemeindeveränderungen in einer europäischen Ortskirche*. Autorka, doktor filozofii, teologii i psychologii, jest referentką w Instytucie Nauk Misyjnych w Akwizgranie. Opisuje model wspólnot podstawowych, który został wypracowany przez brazylijskiego bp. Gerarda Verdera i zaadaptowany we Francji przez abp. Alberta Roueta.

Problem katolicyzmu interpretuje z pozycji teologii azjatyckiej prof. Felix W i l f r e d SJ, założyciel i dyrektor Asian Centre for Cross-Cultural Studies w Chennai w Indiach. Artykuł zatytułowany *Asiatische Wege zur Katholizität. Theologische Reflexionen im post-christlichen Kontext* jest próbą ukazania mo-

delu katolicyzmu w zetknięciu z kulturą azjatycką. Profesor Albert Franke, filozof i teolog, w artykule *Die Entwicklung der Theologie in den Ländern des ehemaligen Ostblocks seit 1989. Ein Überblick* podjął próbę uchwycenia katolicyzmu w kontekście rozwoju teologii w krajach byłego bloku wschodniego. Rozwój ten mógł się dokonać na bazie współpracy państwa i Kościoła, która miała również znaczenie dla tożsamości katolików w tych krajach. Ostatni artykuł, autorstwa redaktora tomu, zawiera charakterystykę teologii afrykańskiej. Przedłożenie nosi tytuł *Verschobene Achsenzeit. Ekklesiologische Entwicklungen in Afrika als Avantgarde des Katholizismus?* Autor przybliży eklezjologię Meinrada Hebge i Oscara Bimwenyi, ujmującą Kościół jako rodzinę Bożą.

Autorzy ukazują wielorakość katolicyzmu w perspektywie rozważań teoretycznych i w praktycznym wyrazie. Starają się przedstawić tożsamość katolików i jej kształtowanie się w napięciu między otwartością i zwróceniem ku centralizmowi oraz między jednością a wielością. Według nich, zachodzące współcześnie procesy społeczno-kulturowe, oddziałujące na religijność poszczególnych wierzących, sprzyjają także przemianie „katolicyzmu” Kościoła. Ta zmiana wyraża się przede wszystkim w przemianie form i metod jego działalności praktycznej oraz w nowym podejściu teologów, przede wszystkim pastoralistów, do sekularyzacji. Transformacja „katolicyzmu” dokonuje się, jak można wnioskować z opinii autorów prezentowanej publikacji, w kontekście pogłębiania się procesów laicyzacyjnych we wspólnocie Kościoła. Próbą przeciwstawienia się im jest adaptacja modeli wspólnot kościelnych wypracowanych poza Europą.

Książka jest kolejnym świadectwem kryzysu wiary i Kościoła w Europie Zachodniej, ze szczególnym uwzględnieniem krajów języka niemieckiego. Autorzy skupiają się głównie na analizie obecnego stanu rzeczy. Stosunkowo niewiele miejsca poświęcają szukaniu dróg wyjścia z zaistniałej sytuacji, jak gdyby zaakceptowali ją w pewnym stopniu. Dla czytelnika obeznanego z teologią pastoralną w języku polskim wielce zastanawiający jest brak odniesienia autorów do nauczania Kościoła powszechnego i Kościoła lokalnego w takim zakresie, w jakim robi się to w Polsce. Może pojawić się pytanie: Czy dla teologów kręgu języka niemieckiego Objawienie Boże i *Magisterium Ecclesiae* są jeszcze znaczącą inspiracją do poszukiwania sposobów wychodzenia z kryzysu Kościoła oraz budowania chrześcijańskiej i kościelnej tożsamości?

Książka jest interesującą lekturą dla duszpasterzy i pastoralistów nie tylko w kręgu języka niemieckiego, lecz także w Polsce. Stanowi świadectwo pracy tamtejszego środowiska naukowego nad przezwyciężeniem kryzysu „katolicyzmu”. Badania podjęte przez teologów, kanonistów i badaczy innych specjalności mogą stanowić źródło refleksji dla naukowców w Polsce. Wyniki prac pastoralistów zachodnioeuropejskich mogą być wykorzystane w przeciwdziałaniu postę-

pującej sekularyzacji społeczeństwa polskiego i w poszukiwaniu dróg wyjścia z sytuacji kryzysowych, w jakich znalazły się niektóre wspólnoty kościelne na Zachodzie.

ks. Dariusz Lipiec, Lublin

Seyyed Hossein NASR, *Islam in the Modern World*, HarperCollins Publishers, New York 2012, ss. xxi + 472.

Seyyed Hossein Nasr, profesor studiów islamistycznych w George Washington University, już dawno zdobył światowe uznanie jako specjalista od zagadnień dotyczących islamu. Co ważne, jest ceniony nie tylko przez ośrodki naukowe Zachodu, zwłaszcza Europy i Stanów Zjednoczonych, ale także przez szeroko pojęty Wschód, a więc kulturę w dużej mierze muzułmańską. Czytając dzieła Nasra, spotykamy się nie tylko z dużym bogactwem materiału (opublikował ponad 50 książek), ale także z autorem, który, należąc do przedstawicieli świata muzułmańskiego, operuje jednocześnie pojęciami tradycji Zachodu. Wydaje się, że to właśnie ta biculturowość stanowi bardzo istotny aspekt jego twórczości, pozwalający nam, ludziom kultury europejskiej i chrześcijańskiej, lepiej pojąć sposób myślenia wyznawcy islamu.

Nasr urodził się w Teheranie, ale od 12. roku życia dorastał w Stanach Zjednoczonych, gdzie zdobył też uniwersyteckie wykształcenie w Harvard University. Wśród wielu dzieł Nasra można wymienić m.in.: *Islam: Religion, History, and Civilization*; *Islamic Philosophy from its Origin to the Present: Philosophy in the Land of Prophecy*; *Islamic Science: An Illustrated Study*; *The Garden of Truth: The Vision and Promise of Sufism, Islam's Mystical Tradition*; *A Young Muslim's Guide to the Modern World* i wiele innych. Polski czytelnik ma do dyspozycji dwie książki tego autora: *Idee i wartości islamu (Ideals and realities of islam, tłum. J. Danecki, Warszawa 1988)* oraz *Istota islamu (The Heart of Islam, tłum. K. Pachniak, Warszawa 2010)*.

Islam in the Modern World (Islam we współczesnym świecie) zawiera podtytuł, który uszczegóławia zakres omawianego materiału. Pod głównym tytułem czytamy dopisek: *Challenged by the West, Threatened by Fundamentalism, Keeping Faith with Tradition (Poddany wyzwaniu przez Zachód, zagrożony przez fundamentalizm, zachowujący tradycyjną wiarę – tłum. wszystkich tytułów i podtytułów P.K.)*. Jak zaznacza autor, islam bardzo często jest opisywany przez przedstawicieli kultury zachodniej z dużą dozą ignorancji. Typowo zachodni punkt widzenia zbyt często nie potrafi wnikać w istotę islamu, a także